

ELS USOS LINGÜÍSTICS EN L'ÀMBIT EDUCATIU: ASPECTES LEGALS I JURÍDICS.

Dra. Anna M. Pla Boix

Professora agregada de Dret Constitucional
Universitat de Girona

“L'escola assumeix, aquí i arreu, un paper determinant en el reconeixement i protecció de la diversitat lingüística, en l'aprenentatge i en la normalització de les llengües.”

Aquesta càpsula proposa revisar, succintament, el marc normatiu que ordena els usos lingüístics en l'ensenyament a Catalunya. Formalment, l'exposició s'estructura en dues parts. La primera conté una breu introducció conceptual, concebuda per posar en context les diferents estratègies que es plantegen des del dret per a gestionar la diversitat lingüística a les aules. La segona part identifica les principals normes jurídiques que regulen els usos lingüístics en l'ensenyament.

L'escola assumeix, aquí i arreu, un paper determinant en el reconeixement i protecció de la diversitat lingüística, en l'aprenentatge i en la normalització de les llengües. Per aquest motiu, la regulació de quins han de ser els usos lingüístics a les aules ha esdevingut, històricament, una qüestió política prioritària que ha propiciat debats recurrents. Els estudis de dret comparat ens mostren que les decisions normatives sobre aquests usos lingüístics depenen de variables que van més enllà de raons estrictament pedagògiques. Prenen també en consideració la cultura política de la societat, els antecedents històrics i el grau d'autonomia política de qui decideix, el tractament dispensat a les minories o d'altres variables com la cohesió social.

Els estudis posen de manifest també que els règims lingüístics en l'ensenyament no responen a un únic model. Altrament, responen a diferents opcions de política lingüística que, en un o altre sentit, donen resposta a voluntats polítiques i realitats sociolingüístiques també ben diverses. Si ho projectem en el pla normatiu, s'acabaran traduint, indefectiblement, en el reconeixement de diferents drets i deures lingüístics.

A l'Estat espanyol, una part important d'aquestes decisions s'ha descentralitzat, bo i reconeixent un ampli sostre competencial a les comunitats autònomes per a definir règims lingüístics propis. En les darreres dècades, s'han desplegat diferents estatuts de cooficialitat lingüística que han bastit diferents models lingüístics en l'ensenyament. Encara avui, aquests diferents models lingüístics continuen centrant impugnacions judicials i controvèrsies interpretatives que es projecten recurrentment en l'escenari judicial, polític i parlamentari. Bona part d'aquests debats s'articulen en una doble dimensió: primerament, se centren a discutir quina ha de ser la llengua emprada pròpiament en l'acció d'ensenyar, la llengua vehicular en la transmissió de coneixements a les aules; segonament, se situen també en la discussió sobre quines llengües han de ser objecte d'ensenyament al currículum educatiu i les condicions en les quals ha de prestar-se aquest ensenyament. Són debats que trobem reproduïts a d'altres estats plurilingües del nostre entorn, que afronten uns reptes compartits en la gestió de la diversitat lingüística a les aules. En aquests debats sempre hi plana, de rerefons, el rellevant paper que assumeix l'escola com a espai d'aprenentatge, com a escenari privilegiat de normalització lingüística i com a espai també privilegiat de socialització, de convivència i de cohesió social.

Centrant-ho a Catalunya, les bases vertebradores del model lingüístic en l'ensenyament varen instituir-se fa anys a la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística. Aquesta llei va definir les bases del model de conjunció lingüística; consolidava el català com a llengua d'ús normal del sistema educatiu, en tant que llengua oficial i pròpia de Catalunya; vetllava, igualment, per garantir que l'alumnat no fos separat en diferents centres o aules per raó de llengua, i assegurava que tots els infants, independentment de quina fos la seva llengua habitual en iniciar l'ensenyament, poguessin utilitzar normalment i correctament les llengües oficials al final dels estudis bàsics.

“En aquests debats sempre hi plana, de rerefons, el rellevant paper que assumeix l'escola com a espai d'aprenentatge, com a escenari privilegiat de normalització lingüística i com a espai també privilegiat de socialització, de convivència i de cohesió social.”

Aquest règim lingüístic marcarà un punt d'inflexió respecte a la regulació d'èpoques anteriors. I malgrat les vicissituds de les nombroses reformes normatives de què ha estat objecte, els seus principis estructurals continuen vigents.

En l'actualitat, la regulació del model de conjunció lingüística en l'ensenyament a Catalunya, avalat per la jurisprudència constitucional, es garanteix a diferents normes. A continuació enumerem les més rellevants:

1. Estatut d'autonomia de Catalunya. Vegeu sobretot els articles 6.1 i 5, 35, 44.2 i 50. Entre d'altres previsions, es contempla que el català és la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament. S'assegura el dret i el deure dels infants de conèixer suficientment el català i el castellà en finalitzar l'ensenyament obligatori, sigui quina sigui llur llengua habitual en incorporar-se a l'ensenyament. Es reforça el compromís de no separar l'alumnat en centres ni en grups classe diferents per raó de llengua. Igualment, s'estableix que els alumnes que s'incorporen més tard de l'edat corresponent al sistema escolar de Catalunya gaudeixen del dret a rebre un suport lingüístic especial si la manca de comprensió els dificulta seguir l'ensenyament.
2. Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. Regula el règim lingüístic en l'ensenyament al capítol III.

3. [Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació](#). Regula el règim lingüístic al Títol II. Vegeu especialment l'article 14 sobre el contingut dels projectes lingüístics de centre. Als centres educatius d'Aran, els projectes lingüístics han de garantir l'ús curricular i vehicular de l'aranès (vegeu el capítol IV de la [Llei 35/2010, d'1 d'octubre, de l'occità, aranès a l'Aran](#)).

5. [Carta europea de les llengües regionals o minoritàries](#). Vegeu l'article 8 de la Carta, projectat en l'ensenyament. El model de conjunció lingüística a l'escola catalana ha estat avalat i elogiat explícitament en seu del Consell d'Europa, en el marc dels cicles de control de compliment d'aquest conveni.

Per més informació, vegeu:

Pla Boix, A.M. [Anna Maria]. (2021). *En defensa del model lingüístic de l'escola a Catalunya. Reflexions per a un debat crític des del dret constitucional*. Col·lecció de l'Institut d'Estudis de l'Autogovern de la Generalitat.